

fit necesse habere licentiam ab ipsis : qua haud obtenta, an praedia dicta devolvantur ad ipsos, vel ad agnatos. GIACH.

An possit vasallus cum consensu domini feudum alienare in praedictum agnatorum. Ut si feudum efficaciter, & irrevocabili alienari possit: non domini solum, sed & agnatorum feudum decessorum consensus necessarius exigitur; si paternum, five antiquum (non item si novum) feudum fuerit. tit. 29. in princ. lib. 2. F. Verum ea de re, post Clarum hic nostrum, & ab eo allegatos, explicatus dissentiant Hartm. Pfistoris lib. 2. quaestio par. 94. n. 1. item quib. & seq. Mynfinger. centi. observat. 86. Borcholt. in Comment. in consuetud. feud. cap. 8. n. 195. & seq. Thoming. decif. 23. n. 3. Vultejus lib. 1. de feud. c. 10. nu. 72. Rosenthal. in tractat. feud. c. 9. memor. 1. concl. 28. & seq. alique ab iis citati. HARR.

(c) De feudo antiquo. Quicquid sit de hac questione, adverte ad unum. Quod si vasallus alienet feudum remotiori agnato, poterit proximus secundum communem illud revocare, dummodo revocatio fiat intra annum à die scientiae; alias lapsio anno excluditur à revocatione. Vide per Rol. plene alios allegantem, & de communi atestantem, in cons. 57. num. 67. 68. vol. 3. qui n. 69. admonet agnatos, ne patiantur labi annum: quia per illius lapsum excluduntur à dicta revocatione. Vide per eum, & dixi in d. collect. mea, verbo, vasallus. n. 51. GIACH.

QUAESTIO XLII.

SUMMARIA.

EX CLARO.

- 1 Alienatio feudi facta per vasallum in praedictum agnatorum an sit ipso jure nulla, vel deat agnatis revocatio.
- 2 Et quid in feudo mere hereditario.
- 3 Et quando feudum dicatur alienari jure permittere.
- 4 Et quid si alienatio fiat in agnatum proximiorum, & qui omnino erat in feudo successurus.
- 5 Et quid si fiat in remotiore.
- 6 Et nunquid agnatus proximior possit revocare etiam viro alienante.
- 7 Et an eo casu teneatur pretium emptori restituere.
- 8 Et quid si vasallus alienans habet filios.
- 9 Et quid si alienatio facta sit in penitus extraneum.
- 10 Et infra quantum tempus post hoc casu fieri revocatio.
- 11 Et an pendente hoc termino ad revocandum, stet etiam in pendenti tempus petendi investituram à domino.
- 12 Et quid si agnatus proximior consentiat alienationi, an talis consensus praedictabit ejus filios.
- 13 Et an praedictet agnatis in sequenti gradu.
- 14 Et an filius vel agnatus ipsius vasalli admittantur ad hujusmodi revocationem, etiamsi sint haeres ipsiusmet vasalli alienantis.

Ex Additionibus.

- 1 An filii, & agnati feudum mere hereditarium alienam revocare possint.
- 2 Haeres teneatur approbare factum defuncti.
- 3 An, & quantum feudum ex pacto, & providentia novum alienatum filii vel agnati repetendi facultatem habeant, remissive.
- 4 Feudum ex pacto, & providentia antiquum alienatum agnati revocare possint.
- 5 Ecuquid vasallus feudum antiquum agnato remotiori alienare queat.
- 6 Quomodo, & intra quantum tempus feudi alienati revocatio fieri debeat, remissive.

Dixi supra q. 1. quod non potest vasallus alienare feudum antiquum in praedictum proximi-

mortem ipsius alienantis: si vero sit facta jure non permittente poterit agnatus eam revocare etiam ante ejus mortem, ut in d. §. Titius filios. Quando autem dicatur facta alienatio jure permittente, vel non, dixi sup. vers. est etiam. Et haec conclusio procedit sine difficultate, tenendo illam opinionem, quod feudum antiquum propter alienationem non aperiatur domino, sed agnatis, quam ego tenui tanquam veriore, infra q. 66. vers. Sed quid si vasallus.

- 7 Sed an in praemissis casibus tenebitur iste agnatus proximior pretium emptori restituere? Resp. quod non d. §. Titius filios, ex quo enim in omnem casum feudum ad ipsum agnatum devolvebatur ex providentia primi investiti, non videretur aequum, ut ipse reteneret rem suam pretio redimere.
- 8 Sed pone, quod iste vasallus, alienans feudum in remotiorem agnatum, habet filios; Quero quis erit praefereendus in hujusmodi revocatione, an filius ipsius alienantis, an vero alius agnatus proximior? Respond. quod si alienatio facta fuit jure permittente, tunc filius praefertur agnato: si vero facta fuit jure refragante, agnatus praefertur filio. Et ista conclusio approbatur à Doctoribus, ut dicit Jac. in d. verb. Et cum pacto, de non alienando, nu. 35. & dicit Curt. jun. de feud. in 4. parte, in 3. regula, vers. Quarto circa praemissa. quod ita intelligunt, & declarant communiter Feudifera. Et sic vides, quod quando alienatio est facta jure permittente, melior est conditio filii, quam agnati. Nam (ut dixi) filius potest, etiam vivo patre, eam revocare restituto pretio: agnatus autem non potest, nisi secuta morte alienantis. E converso autem quando alienatio est facta jure non permittente, melior est conditio agnati, quam filii: quia agnatus in revocatione praefertur filio, ut supra dictum est, & harum decisionum difficile est, iudicio meo, assignare aliquam concludentem rationem, nisi quia ita vetusti feudorum moribus receptum est, licet Doct. in hoc multum laborent.
- 9 Aliquando, & tertio, alienatio fit in penitus extraneum, & tunc dicendum est, quod pariter admittuntur filii, & etiam agnati, ad revocandam hujusmodi alienationem, prout quando facta est in agnatum remotiorem. Et in hoc proposito intellige extraneum eum, qui non fit ex comprehensio in investitura, dato, quod alias esset agnatus ipsius alienantis.
- 10 Scias tamen, quod in uno differt hic casus ab illo, quia quando alienatio fit in agnatum remotiorem, tunc si proximior (f) agnatus tacet per annum, penitus excluditur ab ipso feudo, sed si alienatio facta sit in extraneum, tunc ad hoc, ut proximior agnatus excludatur, requiritur cursus saltem triginta annorum. Ita tenet gloss. in d. §. Titius filios, in verb. per annum, quae in hoc est communiter approbata, ut dicit Alex. conf. 15. nu. 10. lib. 5. Dec. conf. 395. in fin. Jac. in verb. Et cum pacto, de non alien. nu. 18. Bald. de rescript. in 4. part. princ. q. 12. nu. 19. in fin. Et dicit Dec. conf. 238. num. 4. quod Doct. illam communiter sequuntur. Dicit etiam Alvarot. in d. §. Titius filios, post nu. 4. ver. Oppo. cum gl. fin. quod ita teneatur per Doct. commun. Idem dicit Praepos. in d. §. Titius filios, col. 3. ver. Oppo. cum gl. Facilius enim praesumitur consensus inter conjunctos, quam inter extraneos.
- 11 Quae autem sit ratio, cur sit praefixum tempus anni agnato proximiorum ad revocandam alienationem feudi factam in remotiorem, & non majus, vel minus tempus, multa dici possent. Sed forte melior ratio est, vel saltem magis colorata, quia inter illud tempus anni teneatur vasallus petere à domino investituram, ut dicam infra, q. 49. unde, ex quo Jul. Clar. Sentent. Praef. Civil. Tom. 1.

intra illud tempus non revocat, neque petit investituram, merito excluditur à feudo. Sed quero, an pendente hoc tempore ad revocandum, stet etiam in pendenti tempus ad petendam investituram à domino? Resp. quod non. Sed omnino debet petere investituram à domino intra annum à die alienationis, alias cadit à feudo. Ita sentire videtur Bald. in d. §. Titius filios in fin. ver. Et hanc opinionem esse communem Gozad. conf. 71. num. 3. Quae tamen mihi semper visa fuit dura, tanto magis, quia regulariter tempus anni ad petendum investituram non currit, nisi possidentis, ut dicam infra q. 49. vers. Item quid si forte vasallus, & forte etiam intentio Bald. non fuit haec, ad quam allegatur. Sed pro nunc nihil determino.

Dixi, quod si agnatus proximior tacuerit per annum, vel per triginta annos, quando alienatio est facta in extraneum, excluditur per hanc taciturnitatem, ex qua relutata videtur consensio. Certè multo magis, si agnatus expresse alienationem consenserit, censetur à feudo exclusus, neque poterit illam alienationem revocare. Et hoc parum habet difficultatis, & ideo cautela est, quod vasallus volens feudum alienare, faciat, quod agnati consentiant (g) alienationi.

Sed quero, pone, quod agnatus proximior consenserit alienationi feudi factae per vasallum, nunquid talis consensus praedictabit filio ipsius consentientis, quo minus possit ipsum feudum recuperare? Resp. Aut iste filius est haeres patris, qui consensit, vel est aliquid habiturus ex ejus hereditate. Et hoc casu cum non possit retrahere defuncti voluntatem, non poterit talem alienationem revocare: si vero non est haeres patris, neque aliquid est habiturus ex ejus hereditate, utique poterit, non obstante consensu per patrem praefixo feudum alienatum recuperare. Ita solent Feudifera communiter distinguere, ut dicit Curt. jun. in d. 4. parte in ult. causa amissionis feudi, in 3. reg. vers. Secunda cadit, quod tamen intellige, ut dicam infra in vers. Successive.

Sed major videtur dubitatio, si extent agnati, 13 proximiores, remotiores, & mediis gradibus ipsius alienantis, & agnatus proximior consentiat, quod feudum alienetur in remotiorem, an talis consensus praedictet agnatis mediis gradibus, quo minus possint ipsi talem alienationem revocare. Est ardua quaestio, in qua alias inter se contrarium consulerunt collegium Mediolani & collegium Bononi, sed tenenda est opin. quod talis consensus eis non praedictet. Cum n. eis sit jus quaesitum ex tenore primae investiturae, non debet posse illis auferri sine eorum culpa, aut facto. Et haec est etiam magis communis, ut dicit Curt. jun. in d. 4. parte, in ultima causa amissionis feudi, circa prin. 3. regula, subdens, quod iudicio suo non habet multum dubitationis.

Successive quero, nunquid filius, vel agnatus ipsiusmet vasalli alienantis, admittatur ad hujusmodi revocationem, etiamsi sint haeres ipsius vasalli; Resp. quod si adivit hereditatem sine beneficio inventarii, non poterit talem alienationem revocare: tunc enim proprie repraesentat personam defuncti, & ideo non potest ejus facto contravenire: sed si fecit inventarium, bene poterit revocare. Ita tenent communiter Feudifera, ut dicit Curt. jun. in d. reg. 3. col. 3. vers. Limitate praedictam, quem refert Paris. conf. 10. n. 8. lib. 1. Nam beneficium inventarii conservat haeredi omnia jura sua, & actiones, perinde ac si non adivisset haereditatem. Et haec quidem conclusio de plano procedit, quando feudum non est hereditarium. Nam eo casu proculdubio potest filius, vel agnatus haeres, facto inventario, revocare hujusmodi alienationem. Et ita concludunt omnes, ut dicam Dec. conf. 185. n. 1. circa fin. nam in hoc casu va-

falsus habet feudum ex simplici providentia primi investiti, non autem tanquam heres. Sed quid sit hereditarium, quo casu non potest habere feudum, nisi tanquam heres? Resp. quod in hoc Doctores sunt varii. Nam aliqui tenent, quod inventarium nihil prodest ad hoc, ut possit alienationem ipsam revocare. Et hanc opin. tanquam communem sequitur Grat. conf. 9. n. 18. lib. 1. ubi etiam refert Curt. jun. conf. 178. col. 6. attestantem illam esse magis communem. Sed ego non reperi Curt. in allegato consilio, maxime nu. 6. ubi loquimur in hoc proposito, attestantem de communi. Aliqui vero tenent, quod imo etiam in tali feudo hereditario possit filius, vel agnatus heres vasalli cum beneficio inventarii, revocare alienationem feudi per eum factam. Et hanc opin. videtur admittere tanquam veriorem, & magis communiter approbatam Soc. jun. conf. 112. nu. 13. lib. 2. Revera si loquimur in feudo mere hereditario, credo, quod confectio inventarii nihil prodest ad revocandum, quia (ut dixi supra) in tali feudo non datur revocatio, ex quo de eo judicatur, ut de aliqua quacunque re hereditaria: sed si loquimur in feudo, quod est partim hereditarium, & partim etiam est ex pacto, & providentia, mihi magis placet secunda opinio, quod scilicet confectio inventarii conservet jus revocandi alienationem. Vocatur enim eo casu agnatus ad feudum, non simpliciter tanquam heres vasalli, qui alienavit, sed etiam ex pacto, & providentia primi investiti. Quae opinio multo magis tenenda esset, ubi iste agnatus, qui vult feudum alienatum revocare, posset dicere se heredem primi acquirentis, aliter quam mediante persona illius vasalli, qui alienavit, quod sufficeret, secundum opin. quam tenui supra *quasli. 9. vers. Sed quero*, tunc enim ex quo posset habere feudum alia via, & sic tanquam heres ipsius alienantis, crederem omnino confectioem inventarii ei prodesse debere.

ADDITIONES.

(a) **A** Us enim loquimur in feudo mere hereditario.] Indubitata, & recepta communi calculo conclusio est: quod si feudum mere, & absolute hereditarium, puta pro se, & suis heredibus quibuscunque concessum, alienatum filii, & agnati revocare non possunt. Hujusmodi ratio manifestata est: quia hoc feudum absolute, & simpliciter hereditarium in omnibus, & per omnia rebus alodialibus, & aliis bonis hereditariis equiparatur, adeo, ut non solum ad filios, sed etiam ad penitus extraneos devolvatur pendente ut reliqua res hereditariae velut indicatum supra ad *qu. 40. n. 3.* Omnibus si autem notum est, quod nullus hereditum contra factum defuncti venire queat, sed ejus factum approbare teneatur, *l. ex qua persona, 149. ff. de reg. jur. l. cum de matre, 14. C. de rei vindicatio.* Atque ita, post Clarum nostrum, tenent Ludolph. Schraderus in *tract. feud. part. 8. c. 8. num. 9. & seq.* Hartman. Pistor. *9. feud. 14. nu. 1. lib. 2. parte 1. Vult. lib. 1. de feud. c. 11. nu. 85. Pruckman. conf. 4. q. 1. nu. 24. vol. 1. Michael. Graff. libro 1. recept. sentent. §. hereditas, q. 12. nu. 29. Pinel. ad l. 1. C. de bon. matern. par. 3. num. 96. vers. inferius octavo, &c. Rosenthal. in *tract. feud. capite 9. memb. 2. concl. 72. nu. 2. Ernest. Cothman. conf. 2. num. 176. & seq. vol. 1. hosque omnes referens March. Berlich. parte 2. concl. practicabil. concl. 57. nu. 3. & seq. HARP.**

(b) **A**us loquimur in feudo simpliciter ex pacto, & providentia.] Feudum si ex pacto, & providentia novum alienatum, an, & quatenus filii vel agnati repetendi facultatem habeant, latissime explicant, multis adductis utramque in partem, & rationibus, & auctoritatibus, Hartm. Pistor. *q. feud. 4. libro 2. parte 1. Andr. Fachin. libro 7. contrav. jur. c. 8. Vult. d. libro 1. de feud. c. 11. nu. 84. Borcholt. in Comment. in consuet. feud. c. 8. nu. 145. & seq. Schraderus d. *tract. feud. parte 8. c. 6. nu. 15. cum seqq. & c. 7. nu. 31. cum seq. c. 2. nu. 2. & seqq. Pruckm. d. conf. 4. qu. 1. nu. 16. vol. 1. Matth. Coler. conf. 20. num. 55. & seq. vol. 1. Modell. Pistor. conf. 50. q. 1. nu. 37. & seq. vol. 2. Joan.**

Koppen *dec. 54. num. 39. & seqq. Rosenthal. d. tract. feud. cap. 7. concl. 7. num. 6. & seqq. c. 9. memb. 1. concl. 66. nu. 1. & seq. & novissime Berlichius d. concl. 57. nu. 15. & plurimis subseqq. HARP.*

(c) **A**us est feudum antiquum, seu paternum.] Quod feudum si ex pacto, & providentia antiquum alienatum agnati revocare valent, aperte decimam extat in *c. 1. §. 1. tit. de success. feud. c. 1. in princip. tit. de alien. feud. patern. c. 1. §. 1. tit. per quos fiat investitur. c. 1. §. porro, tit. qual. olim pot. feud. alien. c. 1. §. 1. tit. de investit. de re alien. fact. c. 1. §. Titius filius, tit. si de feudo defuncti content. sit inter dom. & agn. vasal. Idque fufius explanat Hartm. Pistorius *q. feud. 6. nu. 1. & seqq. d. lib. 2. parte 1. Borcholtus d. c. 8. num. 147. & seq. Matthaus Coler. decif. 95. nu. 1. parte 1. & d. conf. 20. num. 27. & seq. vol. 1. Vulteus d. libro 1. de feud. c. 11. num. 92. & seq. Schrad. d. tract. feud. parte 8. c. 8. n. 11. & seq. Dominic. Cardin. Tufchus tom. 3. pract. concl. lit. F. concl. 194. n. 1. & seq. HARP.**

(d) **V**asallus alienat feudum in agratum remotiorum.] Quod si vasallus feudum antiquum non quidem agnato remotiori, in praedium agnati proximioris, alienare possit, quin semper illud proximior recuperare queat, patet ex *d. cap. 1. §. Titius filius, si de feud. defuncti content. sit inter dom. & agnati vasal.* Et abunde explicat Hartm. Pistor. *d. q. 6. n. 11. & seqq. Joan. Koppen. d. decif. 54. nu. 53. & seq. Cardinal. Tufchus d. concl. 194. n. 11. cum seq. & Berlichius d. part. 2. concl. 57. num. 42. & seqq. ubi de istac feudi alienati revocatione accurate, & copiose disputat. HARP.*

(e) **R**ecuperare.] Intellege intra annum a die scientiae, ut dixi in *q. praeced. GIACH.*

(f) **S**i proximior agnatus taceat per annum, penitus excluditur.] Quomodo si intra quatuordecim menses feudum alienatum fuerit possit, & debeat, post numeros fere alios, longe lateque enarrat Berlichius *d. parte 2. conclusionum practicabil. conclusion. 60. per tot. HARP.*

(g) **C**onsentiant alienationi.] Adde, quia tunc sibi praediciant. Commune dixi in collect. mea commun. opin. in verbo *feudum*, nu. 77. GIACH.

QUESTIO XLIII.

SUMMARI A.

EX CLARO.

- 1 **F**ilius, penes quem est feudum paternum, vel emphyteusis, an teneatur creditoribus paternis satisfacere de ipso feudo, vel emphyteusi.
- 2 **E**t quid si adit paternam hereditatem.

Ad Additionibus.

- 1 **A**n, & quatenus filii debita patris solvere teneantur, remissione.

Quero, nunquid (a) filius penes quem est feudum paternum, vel emphyteusis, teneatur creditoribus paternis satisfacere de ipso feudo, vel emphyteusi? Resp. quod siquidem filius paternam hereditatem non adit, non tenetur illis satisfacere. Et hoc est iudicio meo indubitatum.

Sed quid si adit? Resp. quod hoc casu distinguendum est inter feudum, vel emphyteusim, quae sint hereditaria, & inter non hereditaria. Nam filius accipiens feudum aut emphyteusim non hereditariam, & simul etiam hereditatem patris adiens, cum beneficio tamen inventarii, non tenetur ultra vires hereditatis paternae creditoribus satisfacere ex ipso feudo, vel emphyteusi: quia habet feudum ex pacto, & providentia primi acquirentis, non autem tanquam heres. Nec addito hereditatis debet ei obesse, ex quo confectio inventarii omnia jura sua integra conservat, ut dixi in *quastione praecedenti, versio. Successore.* fecus autem, si feudum aut emphyteusim sit hereditaria. Nam eo casu, ex quo illam habet tanquam heres, merito, etiam si quocumque

Lib. IV. §. Feudum, Quast. XLIV. 281

modo inventarium confecerit, tenetur ipsis creditoribus ex ipso feudo, vel emphyteusi satisfacere. Et ita communi omnium consensu receptum esse attestatur Didac. libro 2. resolutionum capit. 17. post num. 14. *versio. Octavo inferius.* Et haec quidem conclusio, si intelligatur, ut procedat in feudo simpliciter, & absolute hereditario, mihi satis placet. Nam cum tale feudum sit ad instar aliorum bonorum hereditarium alodialium, certum est, quod in bonis hereditariis confectio inventarii prodest heredi. Sed si esset feudum non absolute hereditarium, sed etiam ex pacto, & providentia primi acquirentis, teneo, quod confectio inventarii prodest heredi, prout etiam tenui in *quast. praeced. in allegato vers. Successore.*

ADDITIONES.

(a) **N**unquid filius, penes quem est feudum paternum, vel emphyteusis, tenetur creditoribus paternis satisfacere.] An si & quatenus filii debita patris, tam ex oneribus feudi, quam oneribus vasalli causata, solvere teneantur, post Clarum nostrum, diligenter explicat Hartman. Pistor. *quast. feud. 2. num. 39. & seq. Mysinger. cont. 3. observat. 67. Rosenthal. in tract. feud. c. 7. concl. 20. num. 23. cum seq. & Marth. Berlichius parte 2. concl. practicabil. con. 55. num. 87. & multis sequentibus. HARP.*

QUESTIO XLIV.

SUMMARI A.

EX CLARO.

- 1 **F**euda an possint dividi.
- 2 **E**t quid de consuetudine observetur.

Ad Additionibus.

- 1 **F**euda majora, dignitatem regalem annexam habentia, dividi non possunt.
- 2 **I**dque propter honorem, & utilitatem Imperii.
- 3 **M**agnas familias conservari, & cuique gentilitatium suum splendorem retineri, Reipubl. interest.
- 4 **F**euda dignitatum soli primogenito acquiruntur: & reliquis filius sustentationis nomine tantum praestandum est, quantum sufficit.
- 5 **F**euda, dignitatem non habentia, dividuntur.
- 6 **D**e consuetudine etiam feuda dignitatum dividi possunt.
- 7 **E**xcipiuntur dignitates Electoralis.

Quero, nunquid feudum possit (a) dividi? Resp. quod feuda majora, prout est feudum Ducatus Marchiae, vel comitatus, quod habet dignitatem annexam, non possunt dividi, etiam consentientibus consortibus. Et ita se habet (b) communis opinio, ut attestatur Soc. conf. 67. post nu. 25. *vers. Tertio confirmatur, libro 1. quod est duplicatum in conf. 165. libro 2.* Idem etiam dicit Soc. conf. 678. num. 1. libro 3. Et dicit Curt. jun. de feud. in 4. parte principali, in *ultima causa privationis feudi, quast. 39. in princ.* quod ita concludunt omnes in hoc abique disputatione. Et videtur text. in *c. 1. §. praeerea Ducatus, de prohib. feud. alien. per Frider. Inferiora (c) feuda, quae non habent dignitatem annexam, utique dividi possunt, ut est text. in d. §. praeerea Ducatus, & hoc etiam hujusmodi feuda inferiora sunt feuda jurisdictionis. Ita tenet Speculat. de feudis §. quantum *vers. 34. & est communis opinio, ut dicit Socin. in allegato consil. 67. post num. 45. vers. Septimo dato.* Et hoc videtur inductum in favorem, & honorem Imperii, ne scilicet feuda majora, quorum dignitatis*

titulus provenit ab Imperatore, diminuatur, & ad destructionem deducatur, quae ratio non militat in feudis inferioribus, non habentibus dignitatem annexam.

Scias tamen, quod quicquid sit de jure communitate in Italia, & in certis partibus Aemaniae, & ceterarum Provinciarum, omnia feuda, etiam dignitatum, praeter regales dividuntur: de qua (*d.*) consuetudine attestatur Joan. Andr. in *addit. ad Spec. de feud. super Rubr. colu. pen. vers. Non omitiam*, quem refert Grat. conf. 4. num. 29. libro 3. Et haec consuetudo servanda esset, in illis tamen feudis, quae solita essent dividi, non autem in aliis.

ADDITIONES.

(a) **P**ossit dividi.] Hic scias in divisione feudi idem jus esse, quod in emphyteusi, quae irrequirit domino bene potest fieri. Magis commune ex Alexand. attestatur Roland. in *conf. 82. n. 47. & dixi in collect. mea commun. opin. in verbo. feudum, sub num. 6.* ubi etiam retuli Soc. reg. 185. ponentem regulam negativam, quod feuda sint individualia, cum fallentis, quas vide apud eum GIACH.

Possit dividi.] Feudum ut iuris potest dividi, ut per Alexand. conf. 7. libro 5. vide Boer. in *libro consuet. Bivurc. tit. de feud. §. 1. & 12.* qui refert ita decreto Senatus judicatum in causa domini Franc. de Lade, Galtoris de Lille ejus filium, contra magistrum Joan. de Poncat. die 29. Novemb. 1537. vide eundem Boer. decif. 46. GOVERN.

Nunquid feudum possit dividi.] Receptissima opinio est, quod feuda majora dignitatem regalem annexam habentia (cujusmodi est feudum Ducatus, Marchia, Comitatus, Delphinatus, Landgraviatus, Bargeraviatus, &c.) etiam consentientibus consortibus, divisioni non subjacent, per textum apertum in *c. Imperialem, l. §. praeerea Ducatus, de prohib. feud. alienati. per Frider. ritual. §. libro 2. & Isique Belsiv. Herm. Bald. Landen. Alvarotti. Pragofist. Ravenn. Amicus, Schenck. Baro. Hotoman. & Balzar. nu. 4. §. 11.* Et, praeter Clarum nostrum, & ab eo relatos hic testatur Z. in *epist. feud. part. 9. num. ult. Borcholtus in Comment. in consuet. feud. cap. 7. parte 2. num. 41. Mozz. de divis. feud. num. 43. Bocerus in tract. de jur. succed. in feud. cap. 3. quast. 42. Intigniol. in cent. sua feud. quast. 39. num. 1. & seqq. Schrader. in tract. feud. parte 8. cap. 2. num. 39. Henricus a Resenthal. in tract. feud. cap. 9. memb. 1. concl. 55. allicque fere infiniti, ab his congesti. Ratio, cur si illiusmodi dignitatum feuda dividi nequeant, est utilitas, favor, & honos Imperii, ut scilicet Principatus integri permaneat, ac per unum sub regula politica commodius atque tranquillius administrarentur, docente hic Claro nostro. Unum quippe Imperii corpus, unius animo regendum videtur: sicuti ab uno gubernatore, una navis, ut eleganter scribit Lipsius libro 2. Politic. c. 2. Schenck. Baro in *c. §. 1. & quia num. 16. de his, qui feud. dar. poss.* Deinde si Reipubl. interest, magnas familias conservari, & cuique gentilitatium suum splendorem retineri. Nam moderatori Reipublice civium vita propostia est: ut ea opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit, quemadmodum ferte scriptam reliquit Cicero libro 5. de Reipubl. Rudinger. libro 1. var. lection. cap. 51. nu. 5. & seqq. ubi plures rationes adducit. Praedicta si igitur dignitates perpetuas successiones fcite apud unum, primogenitum nempe consistunt: reliquis autem filiis natu minoribus tantum a primogenito praestandum est, quantum ad honestam vitam sustentationem sufficit, pro generis splendore, & facultatibus ipsius Principatus: modo tamen primogenito superfit, quo Principis dignitatem commode teneatur. Schenck. Baro in *d. cap. 1. §. 1. & quia num. 17. de his, qui feud. dar. poss. Guil. Ranchini in tract. de success. ab intest. §. 10. num. 4. Rudinger. d. cap. 51. num. 9. & 10. Paulus Berens *disp. feud. 1. th. 16. & noviter B. P. lib. 1. differat. 5.* ubi eleganter ea de re disputat. HARP.**

(b) **E**t ita se habet communis opinio.] Adde atque de ista communi vide in d. collect. mea nu. 67. cum duobus sequentibus. Et dominus Soc. d. conf. 278. ponit quinque casus, in quibus permittitur divisio. Nec potest vasallus etiam disporre, ut uno filiorum habeat duas partes in feudo, alter vero tertiam, ut per Rol. conf. 1. num. 14. vol. 3. Item, quod feuda Ducatus, Marchionatus, & Comitatus fecundum generalem consuetud.

fiuetudinem Italiae dividantur, vide plenius per Rol. conf. 80. num. 9. alios citantem. GIACH.

5 Insuperiora feudalia, que non habent dignitatem anteaquam, utique disticti possunt. Feuda inferiora, & dignitatem polem annexam non habentia, inter coheredes dividi possunt, constat ex textu in c. 1. §. omnes fl. ibi, ubi feudalia communiter, si de feud. desinit. contem. p. i. in. dom. & agnat. v. f. tit. 26. lib. 2. F. & d. 2. 1. preterea ducatus tit. 57. lib. cod. Quam rem, post plurimos a se allegatos, plenissime explicant Henr. a Rosenth. d. c. 9. concl. 53. & Vult. lib. 1. de feud. c. 8. n. 36. HARP.

6 (d) De qua consuetudine attestatur. Quod hodie vi consuetudinis, tum apud exteros, tum precipue apud Germanos recepta, feuda dignitatum majorem dividantur, sed etiam ratione honorum, & domini utilis, preter Clarum hic nostrum, testes sunt And. Gail. lib. 2. obs. 153. num. 2. Cass. in consuet. Burgund. de feud. rubr. 3. §. 6. num. 11. Tiraq. de iure primogeniti. q. 4. num. 37. Heinig. God. conf. 20. numer. 4. Hartman. Hartm. 2. obs. 20. in princ. Vultejus d. c. 8. num. 36. pag. 337. & seqq. Andr. Knichen. in tractat. de Sax. non pro voc. iure ad verbum, Ducum, c. 3. Goldast. lib. 1. de majorat. c. 21. num. 7. Excipitur tamen Electoralis dignitas, quam Imp. Carolus IV. individuum esse, & jus primogenituræ in illa locum habere voluit, ut notat Gail. loco præalleg. Rodinger. d. lib. 1. c. 51. nu. 12. & Boc. d. disput. 1. th. 38. HARP.

QUESTIO XLV.

SUMMARI.

EX CLARO.

- 1 Feudum an præscribi possit.
2 Et an contra dominum.
3 Et quid inter privatos.
4 Et quid si sit alienatum sine consensu domini.

EX ADDITIONIBUS.

- 1 Qua ad feudi præscriptionem necessario requirantur.
2 Tringenta annis feudum in quavis re, sive profana, sive Ecclesiastica, præscribitur.
3 Lex ubi non distinguit, nec nobis distinguendum.
4 Res publica, & Ecclesiastica, quanti temporis præscriptione acquiruntur, iure communi.
5 Dicitio, per temporis consummationem significat.
6 Vassallus præscribens quo animo feudum possidere necesse habeat.
7 Nemo causam possessionis suæ mutare potest.
8 Præscriptio sine bona fide non procedit.
9 Possessio in præscriptione feudi qualis esse debeat.
10 Possessio ac tempus desinitis prædest etiam ejus heredi.
11 Præscriptio feudi requirit servitium vassalli.
12 An feudum, sine domini, & agnatorum consensu, per vassallum alienatum, à tercio bona fidei emptore annis 30. præscribitur.
13 Feudorum alienationes nullius temporis præscriptione confirmari possunt.
14 Mens, & interpretatio tit. 9. §. donare, lib. 2. F.
15 Quatenus glossæ testimonio standum.
16 Conjecturalis locus esse solet in dubiis, atque incertis, non item in claris.
17 Num dominus 30. annorum spatium libertatem adversus vassallum præscribere possit.
18 Res qualibet ad suam naturam facile redit.
19 Servitium debens urbanam prædii sui libertatem ulucapere potest.
20 Usufructuarius quanto tempore usufructum acquirat, & amittat.
21 Eodem modo quoque dissolvi debet, quo colligatum est.

Q Uæro, an feudum præscribi (a) possit? Hæc est intricata quæstio. propterea procedendo per

singulos casus, dic: Aut quaritur de præscribendo directo dominio, vel per unum dominum contra alium, vel per privatum contra dominum, & in hoc remitto te ad ea, que dixi infra lib. 7. §. præscriptio. Aut quaritur de præscribenda concessionem feudali, per privatum contra dominum, & dico, quod si quis diuturno tempore, id est, per decemnum, possedit aliquam rem, et feudalem: præsumitur per talem cursum decemni præscripsisse solemnem concessio feudalis, ut dixi supra, qu. 9. vers. Sed pone. Aut vero quaritur de præscribendo titulo vassallagii, per dominum contra privatum, & non sufficit cursus decemni, sed requiritur tempus 30. ann. ut dixi in alleg. quæst. 19. in princ.

Si autem (b) quaritur de præscribendo utili dominio contra dominum, puta, quia vassallus habens feudum illud alienavit, & ille, in quem feudum fuit alienatum, illud possedit, nunquid si postea dominus velit recuperare feudum tanquam sibi apertum, propter alienationem sine suo consensu factam, poterit esse vassallus possessor feudi opponere decursam esse præscriptionem? Respond. quod alienatio est adeo nulla, quod non potest feudum etiam longissimo tempore præscribi. Ita colligitur ex text. in c. Imperialem, ibi, nullius temporis præscriptione, de prohib. feud. alien. per Fridericum, ubi hoc expresse tenet And. de Her. quem sequuntur communiter Doctores, ut ait Curt. jun. de feud. in 4. parte, in ultima causa amissionis feud. colum. 1. vers. Prima ergo, & in l. 1. in fin. verb. C. de fer. fugit. Et licet gl. in c. 1. §. præterea in verbo, Præscriptione, de cap. Conrad. tenuerit, quod illa verba, Nulla præscriptione obstante, non comprehendant præscriptionem 40. ann. tamen illa gl. communiter reprobat, ut dicit Assib. ibi nu. 24. & seq. & sic tenet, quod possessor rei feudalis alienatæ, irrequiituo domino, non potest illam præscribere contra dominum, nisi concurrat tempus 100. annorum. Ratio est, quia possidens, etiam si alleget præscriptionem, nisi de legitimo titulo consistit.

Sed quid inter privatos, nunquid poterit unus privatus contra (c) alium præscribere utile dominium ipsius feudi? Resp. quod sic, modo concurrant tempus 30. ann. & bona fides præscribens. Et ad hoc pariter allegatur gl. in d. §. præterea, in verbo, præscriptio. Et dicit Paris. conf. 15. nu. 13. lib. 1. quod in hoc omnes Scribentes illum sequuntur. Quam etiam opin. attestatur esse communem idem Paris. conf. 27. nu. 91. lib. 1. & conf. 1. nu. 123. eod. vol. ubi dicit, quod ita communiter concluditur, & refert Balb. de præscript. pariter attestantem hanc esse communem opin. ut ibi per eum.

Ut vides, Doctores in hoc articulo varie loquuntur. Aliqui enim intelligunt illam gl. loqui inter dominum, & privatum, aliqui inter duos privatos, cum tamen appareat loqui, quando privatus opponit præscriptionem contra dominum, alias enim non posset applicari ad illum text. qui loquitur de revocatione alienationum faciendi per dominos. Quidquid sit, mihi placet hæc resolutio, quam etiam credo esse magis communem, quod scilicet contra dominum non possit utile dominium alienatum præscribi spatium 30. nec 40. ann. sed solummodo per cursum (d) centum annorum, sed inter privatos, quod currat præscriptio feudi interveniente bona fide, cum spatium 30. annorum, cum aliis requisitis, in cap. 1. §. si quis per tringenta, si de feud. desinitis, &c. Quæ conclusio non multum habere difficultatis, ubi feudum pervenisset in istum vassallum cum consensu domini. Secus autem si sine domini consensu. Nam cum eo ca-

sa prohibita sit omnis alienatio, & præscriptio rei feudalis, non videtur audiendus allegans præscriptionem, sive agatur inter dominum, & privatum, sive inter privatos. Et ita videtur iudicasse cons. Neap. ut Afflic. decis. 254. Ego tamen prima facie sentio contrarium, nam illa constitutio annullans omnem alienationem, & præscriptionem rei feudalis sine consensu domini, fuit facta in favorem domini, non autem in favorem privatorum, & ideo videmus, quod alienatio feudi sine consensu domini, licet sit nulla, quoad præjudicium ipsius Domini, valet tamen in præjudicium agnatorum, nisi intra debitum tempus illam revocaverint, ut dixi sup. quæst. 422. Merito omni casu crederem teneri posse, quod inter privatos utile dominium feudi possit spatium 30. annorum præscribi, ut sup. dixi.

ADDITIONES.

(a) Præscribi possit. Adde, & vide per Jacob. de George. in suis qu. feud. lib. 98. num. 48. & que dixi sup. qu. 10. Item si quis per tringenta annos tanquam vassallus, & feudatarius aliquis principis præfuerit servitia debita pro re ab eo possessa, tale jus, seu feudum videtur præscripsisse. Text. est in c. 1. §. si quis per tringenta, si de feud. desinitis. & vide per Mari. Anguilfol. in cons. 79. per totum. Et an ex consuetudine, vel temporis diuturnitate acquiratur domino jus compellendi subditos ad Roidas, sive Rosas, & similes, vide plura in materia per Ambros. Vignat. inter consilia Feudalia diverforum, cons. 50. octavo dubio. GIACH.

Præscribi possit. Dominum posse præscribere adversus vassallum tenet Bald. in c. 1. §. si quis per tringenta, vers. & ista quæst. est utilis, si de feud. contem. p. i. inter dom. & agnat. volens feudum ad dominum reversum, & bona fide si contradicere vassallum possessum, post ratione directi domini, quod habet in feudo, præscribere titulo pro suo spatium 30. an. alle. l. heres 2. ff. ad Treb. Gul. de Cun. in l. si quis emptionis, in 2. quæst. C. de præscript. 30. vel 40. an. GOUVAIN.

An feudum præscribi possit. Generaliter hic addendum: quod si ad feudi præscriptionem tria potissimum requirantur. Primum est, quod vassallus feudum possederit per tringenta annos, cap. unie. §. si quis per 30. annos, si de feud. desinitis. contem. &c. tit. 26. libr. 2. 2. F. Et si quidem tringenta annos ad præscribendum feudum in re qualibet: sive privata sit, sive publica, & sive profana, sive ecclesiastica, sive item jus regali, sive non sit, sufficere probabilius videtur. Tum quia ubi textus generaliter loquitur, & non distinguit, nec nos distinguere debemus, argum. l. 3. in fi. ff. de offe. præsid. l. 1. §. 4. ff. de offe. præsid. ubi l. 1. p. 80. ff. de public. in rem act. Tum quia licet præscribens in ejusmodi aliqua in re jus feudi acquirat: non tamen ipsam rem publicam, & ecclesiasticam, vel ipsam jus regale acquirat: sed ea res Ecclesiæ, & Reipublice maneat, ut & jus regale Principis. Et ita docent Nicolaus de Neapoli. in l. fin. C. de feud. patrimonialib. Frider Schenck. Baro in d. c. unie. §. si quis per tringenta annos si de feud. desinitis. contem. &c. n. 4. Vultejus lib. 1. de feud. cap. 9. num. 8. H. in tract. feud. cap. 11. pag. 312. col. 2. Dn. Collega Bocerus class. 5. disput. 17. the. 15. li. C. edit. 2. & in tract. de præscript. feud. cap. 2. num. 29. & seqq. Tametsi contrarium crebrius Doctores calculis ut receptum: quod si nimirum feudum in rebus publicis, & ecclesiasticis non nisi 40. annorum, & in jure regali, non nisi temporis immemoralis præscriptione acquiratur: eo quod jure communi tantum temporis ad istarum rerum præscriptionem exigantur, Authent. quas additiones, C. de sacrosanct. Ecclis. Novell. 111. & Nov. 131. cap. super quibusdam 26. §. præterea exiv. de verb. signifi. Andr. de Her. Præposit. Alvarott. Laudens. & alii in d. §. si quis per tringenta annos, &c. Bald. in c. unie. §. fin. de feud. dat. in vicem l. commissi. Mynsinger. cent. 4. obser. 29. Zaf. in Epitom. feud. part. 6. n. 31. Duaren. de feud. c. 8. nu. 3. Borcholt. in Commentar. in consuetud. feud. ca. 7. part. 3. nu. 8. & alii, quos refert, & sequitur Henricus a Rosenthal. in tract. feud. c. 6. concl. 78. Sed & tringenta illos annos completos esse oportet: siquidem dicitio, per, in d. §. si quis

per 30. annos, &c. usurpata, temporis consummationem denotat, argum. l. urbana familia, 166. §. 1. ibique Goudeus num. 3. ff. de verb. signifi. Ideoque ultimus annus conceptus non habendus fuerit pro completo, arg. l. in omnibus, 6. ff. de obligat. & aliorum. Præposit. & Schenck. Baro nu. 1. in d. §. si quis per 30. annos, &c. & Vultejus d. cap. 9. nu. 10.

Alterum, ad tringenta præscriptionem necessarium est: quod vassallus feudum tanquam feudum possederit, per textum in d. tit. 26. §. si quis per tringenta, ibi, rem aliquam, ut feudum possedit, ubi Baldus, Alvarottus, Præpositus, & ceteri lib. 2. F. Quia si fundus alio possideatur, sive habeatur animo, possessio ad effectum præscribendi feudi nihil procedit, per notata Francisci Balbi in tractat. de præscript. part. 4. quarta princip. quæst. 12. num. 1. pag. 264. Vultejus d. lib. 1. de feud. cap. 9. num. 12. & Joannis Borcholt. d. c. 7. part. 3. nu. 6. Unde si possederit quispian feudum jure pignoris: ut maxime cetera ad præscribendum feudum necessaria adfuerint, nihil tamen possessio tringenta annorum ipsi proficiet. Tum si quod feudum possidet non animo habendi feudum, sed animo habendi pignus. Tum quod nemo possessionis suæ causam mutare potest: l. 3. §. illud, 19. ff. de acquir. vel amit. possess. l. non solum 32. §. 1. ff. de usup. & usucap. l. 2. §. 1. ff. pro hærede. Tum si certum, quod ne in feudis quidem præscriptio sine bona fide, ex dispositione juris Canonici, in Camera Imperiali in doctrina præscriptionum approbati, procedit, cap. ult. extr. de præscriptio. Mynsinger. cent. 4. obser. 6. Atque hæc, tanquam communione sententiam amplectuntur etiam Jacobus de Belviso, Martinus Laudens. Nicol. de Neapoli. Petrus Ravenn. & Schenck. Baro in d. §. si quis per 30. annos. Kirchovius in thes. commun. opin. litt. F. in verb. feudi præscriptio, & D. Bocer. d. tract. de præscript. feud. cap. 3. num. 10. Sane si possessio illa non solum justa, bonaque fide sussista: sed & continua, sicque non interupta esse debet. Quemadmodum enim possessionis continuationem jus commune exposcit, lib. 3. l. si is, qui, 15. l. possessio, 20. l. unquam, 31. §. 1. l. non solum, 33. §. qui pignori, 4. ff. de usup. & usucap. lib. 2. C. de præscript. long. tempor. c. illud 8. in fin. c. auditis, 15. extr. de præscriptio. Ita eandem quoque jus feuditicum desiderat, sicuti arguit particula illa, per, posita in d. tit. 26. §. si quis per 30. annos, lib. 2. F. ubi Bald. num. 2. & Frideric. Schenck. nu. 3.

Et si quemadmodum possessio, ac tempus desinitis 10 jure communi prodest etiam ejus heredi, §. diutina, 12. Institut. de usucapionib. l. Pomponius, 13. §. sed & legatario, 10. ff. de acquir. vel amit. possess. l. cum miles, 30. in princip. ff. eo quibus caus. majores, &c. l. unie. post medium, ibi, ut continuatur ei possessio, C. de usucap. transform. ita etiam idem in feudi præscriptione obtinere creditur, docente accuratius Dn. Bocer. de tract. de præscript. feud. cap. 3. num. 5. & seqq.

Tertium si præscriptionis feudi requisitum est, ut vassallus domino servitium exhibuerit, d. tit. 26. §. si quis per tringenta, ibi, servitium domino exhibuere, lib. 2. F. Et quoniam textus dicit servitium, & non servitia: recte inde Doctores colligunt communiter, quod sufficit, semel intra 30. annos vassallum domino servitium præstitisse: nec necesse sit, ut singulis illi annis exhibuerit. Andreas de Herma, Petrus Ravennas, Laudens. Alvarott. Præposit. & Schenck. Baro num. 6. in d. §. si quis per tringenta. Borcholt. tractat. de 7. part. 3. n. 7. Roland. à Valle conf. 3. n. 79. vol. 1. Alexand. conf. 70. vol. 3. Balbus d. tract. de præscript. 4. part. quarta p. inc. q. 12. num. 1. pag. 265. Vult. d. lib. 1. de feud. cap. 9. num. 15. D. Obricit. disp. 26. th. 210. & seqq. HARP.

(b) Si autem quaritur de præscribendo utili dominio contra dominum. Valde controversa quæstio est: an si feudum, absque domini agnatorum consensu per vassallum alienatum, à tercio bona fidei emptore tringenta annis præscribitur? Quidam opinantur, bonæ fidei possessorem (qui videlicet puta, domini & agnatorum consensu feudum in se alienatum esse) tringenta annorum cursu tam contra dominum ipsum, quam contra agnatos feudum istud præscribere, male vero fidei possessorem (qui nimirum scit, vassallum hoc feudum citra domini agnatorumque consensum alienare haud posse) ad præ-

suprum (a) cum ejus uxore vidua, an pariter fit feudo privandus? Resp. quod sic. Ita tenet Andr. de Iern. in d. §. 1. & est magis communis opin. ut dicit Joan. Garo. in lib. 1. C. d. secund. nupt. in text. num. 61. Videtur enim ipsa adhuc esse in primo matrimonio. Præterea dicunt Doctores, quod si transisset ad secundæ vota, & vasallus cum ea coiret, non caderet à feudo; cessat enim eo casu ratio reverentiæ, quam vasallus domino præstare tenetur.

ADDITIONES.

(a) Suprum.] Item, quod vasallus feudum amitat, si cum uxore domini live vivi, five mortui concubuerit, commune dicit Ofise. doc. 77. nu. 17. Idem si commiserit suprum cum relicta domini: magis commune vide, & limita per Roland. consil. 86. n. 40. vol. 2. Et de istis duabus dixi in collect. mea commun. opin. verbo, vasallus item suprum. Quid si committat incestum, quod perdat feudum, mox dixi. Adde, & vide per Bald. in l. 1. ff. de rerum divis. ubi etiam licet Papa dispenset quo ad matrimonium: tamen vasallus haud recuperabit feudum per allegata ibi per eum, cujus questionem reasumit Bald. sequens Jacobin. de S. Georgio in suis questionibus feudilibus, q. 17. & nu. 15. Quid si se commiserit cum concubina domini? Item, quid si cognoverit pedessequam domini? vide per eundem Jacobin. de feud. in vers. qui quidem investiti, n. 19. & 20. Et quibus causis debeat vasallus feudo privari, vide ibid. per tot. GRACH.

Suprum.] Fallit si nesciat eam esse uxorem domini sui, quia non privatur feudo, ut per Alex. in add. ad Barr. in l. item apud, §. si quis virgines, ff. de injur. Govean.

Quid si post mortem domini committat suprum cum ejus uxore vidua.] Ardua questio est: utrum vasallus, cum vidua domini defuncti suprum committens, feudo suo mulctetur? Et multari, communiter Feudistæ affirmant. Andr. de Iern. Nicol. de Neapol. Matt. de Assuet. Alvarott. & Præposit. in c. 1. §. item si soliti, quib. mod. feud. amit. lib. 1. tit. 5. F. Clarus nosse hic, & infra tit. 5. sent. §. suprum, n. 8. Curt. Junior, in tract. feud. in 4. parte principali, nu. 16. vers. secund. casu. Et Joan. de Garronib. in l. 1. n. 35. C. de secund. nupt. Tiraq. in tract. de nobilitate, c. 18. nu. 9. Schrader. in tract. feud. c. 10. concl. 55. & tract. feud. ca. 10. concl. 27. n. 3. & seqq. aliique ab his laudari. Sed

contra sententia veritati magis consona videtur, per textum in c. 1. §. fin. de feudo sine culpa non venire, ubi discrete dicitur, vasallum beneficium suum amittere, si concubuerit cum uxore domini sui, domino vivente. Quibus posterioribus verbis, domino vivente, aperte me offenditur, vasallum, qui uxorem domini suprum maritæ, ita demum beneficio suo privari, si domino vivente, non autem si eo mortuo istud admisserit. Nam quod verba hæc, uxore domini, sunt duo ablativi absoluti, quorum eam naturam esse omnibus in confesso est, ut conditionem inducant, five conditionalem dispositionem faciant, l. ab emptione, §. ff. de pact. l. creditor, §. in princ. ff. qui pot. in pign. vel hypoth. hab. l. exitis agitur, & l. lite contestata, §. ff. de iur. l. fructus 7. §. divortio factio, ff. solut. matr. l. acceptis 92. ff. ad l. Falco. l. facta, §. 63. §. rescripto, ff. ad SC. Frolleli. Gomel. to. 1. var. resol. c. 81. nu. 4. vers. quartus effectus, &c. Atqui quod conditione deficiente, deficit etiam dispositio, l. hoc venditio, 7. in princ. ff. de contrah. empt. l. necessario, 8. ff. de peris. & commod. rei vend. l. legata 41. & l. qui hæredit, 44. in fin. ff. de condi. & demonstr. Cravet. consil. 170. n. 8. Atque huic suffragantur sententia Bald. in d. c. 1. §. fin. de feud. sine culp. non amit. Schenk. Baro ad de vir. §. item si fidelis, lib. 1. F. Eguinarius Baro lib. 3. de benef. c. 3. Vultrejus lib. 1. de feud. c. 11. nu. 31. vers. quid de vidua, &c. D. Bocer. class. 5. disp. 20. th. 56. lit. C. edit. 2. Niellius disput. feud. 8. th. 5. lit. B. Gothofredus Anton. disput. feud. 11. th. 5. ad lit. B. Arithmaeus disp. 9. Collegii criminal. th. 6. ad lit. D. circa finem, & novissime, H. in tract. feud. c. 15. pag. 385.

Non obstat, quod vasallus gravem offensionem, five injuriam domino suo inferens, feudo fit privandus, tit. 32. in princ. vers. de illa tamen ibi, egrege ingratitudinis causa, tit. 24. §. præterea, §. item si delator, & §. denique, vers. si vero, lib. 2. F. Ad hoc enim, ut vasallus feudo privetur ob injuriam domino illatam necesse est, istam injuriam domino viventi esse factam. Ass in proposita questione injuria mortuo jam domino est irrogata, quam longe leviorum esse, quam si viventi imposita fuisset, certum est: Tum quia facile obiter, & extinguitur: tum quia nullo doloris sensu defuncto percipitur: tum denique quia vasallus, domino mortuo, alium confestim dominum habet, defuncti scilicet successorem: ut huic tantum, non etiam amplius defuncto domino fidem debeat. Quomobrem placitis feudilibus decisum est, vasallum stuprando uxorem domini viventis, injuriam ei fecisse graviorem, quam si viduam domini defuncti stupro violasset: & propterea priore casu, non vero posteriore, feudo privandus esse.

Nihil item obstat, quod semper reverentia patrono exhibenda est, tam vivo, quam mortuo, l. apud Celsum 4. §. adversus parentes, vers. semper enim ff. de doli mali, & mer. excepti. & quod libertus, cui legatum, aut fiduciarium patroni testamento relictum est, quasi indignus eo carere jubetur, si patronum suum post mortem ejus, quod illicitæ mercis negotiatorem detulerit, l. 1. ff. de his, quæ ut indignis aufer. Ilud namque utrumque, quod his legibus asseritur, respicit duntaxat probrosum patroni factum, quod libertus, ne mortuo quidem patrono, manifestare debeat: ne, eo detecto, etiam mortuus patronus infamie macula notetur. At defuncti domini vicium suprum contaminare, non est turpe aliquid ejus factum manifestare: neque inde ulla infamia ad ipsum defunctum dominum redundat. Ad hæc ingratitude, quæ ex dictis legibus colligitur, indignum quidem legatarium legato, vel fiduciario, a testatore sibi relicto, reddi: verum illud ad beneficium feudale porrigendum non est, ut ob easdem omnes causas, propter quas legatarius legato privatur, etiam vasallus de feudo exui debeat: cum gravior ingritudinis causa ad privationem feudi, quam ad privationem legati requiratur. Ratio igitur differentie, cur facilius legatarius legato, quam vasallus feudo propter ingratitude non privetur, hæc est: quia legatum mere est lucrosam, & gratitum: Feudum autem, quamvis beneficium sit, tit. 23. circa finem, lib. 2. F. artamen non mere gratuitum confertur: quoniam vasallus pro feudo accepto ad servitia militaria, alique multa onera, domino obligatur, per text. in c. amic. vers. & si contigerit, de novis form. fidelit. & in c. amic. in princ. hic finitur lex, tit. 28. lib. 2. F. Borcholt. in Comment. de conjur. feud. c. 1. n. 22. & seqq.

Enimvero vasallum, qui intra lucus tempora viduam domini vitiat, dignum esse amissionem feudi, recte statuitur. Tum quia vidua, que intra lucus tempus alium veneris causa marem admittit, suspicionem de se movere adulterii vivo marito cum altero illo mare commisi, Nov. 39. c. 2. vers. finem illas, &c. Tum quia mas, qui intra lucus tempus cum vidua concubuit, occasione præbet turbando sanguini defuncti mariti, l. honororum, 11. §. 1. in fine, ff. de his qui not. infam. Atque hinc rationibus moti, hanc sententiam tenent Rol. à Valle, consil. 86. nu. 40. & 47. vol. 2. Borcholt. d. Commentar. in consuetud. feud. cap. 8. numer. 87. hosque laudans D. Bocer. prædicta class. 5. disp. 20. th. 57. HARP.

(a) Sicut etiam in d. 23. causa vers. Tertio limitanda. Et dicit Alvar. in d. c. 1. post nu. 7. vers. Oppo. cum gl. 4. quod ita tenent Doctores communiter omnes. Scias etiam quod hoc tempus (d) non incipit currere, nisi à die scientiæ probabilis. Ita tenet gl. in d. c. 3. in gl. 2. quod tempore miles, quam omnes sequuntur, ut dicit Molin. in consuet. Paris. feud. §. 1. gl. 7. nu. 4. & sic ille annus à principio est utilis, & post scientiam continuus. Adicit etiam Molin. quod non currat, nisi à die hereditatis aditæ, sed hoc gl. illa non dicit, neque credo, quod sit verum, licet multi hoc teneant, maxime si esse mus in feudo, quod agnatus, vel etiam filius possit habere, etiam si non esset hæres vasalli ultimi loco defuncti, propterea ego dicem, hunc annum, & diem esse computandum à die, quo vasallus adeptus est possessionem ipsius rei feudalis, & probabiliter servit, vel scire potuit ipsam rem esse feudalem: & nisi hæc duo concurrerint, facile eum excusarem ab amissione feudi, ob non petitam investituram.

Item scias, quod hoc tempus non currat impuberi (e) text. est in c. si minori, secundum communem intellectu, si de feudo defuncti, &c. & sic requiritur, quod vasallus sit major 14. an. Sed quid in femina, nunquid hoc tempus illi currere incipiat statim post pubertatem & sic post 12. annum? Resp. quod non: sed solum post 14. annum, sicut in masculo. Ita dicit Bald. in c. Imperialem, §. præterea si quis, nu. 2. de prohib. feud. alien. per Erid. cujus opin. sequuntur ceteri Sciliteses, ut ait Jac. de feud. in verbo, Qui quidem investiti, nu. 43. Debet enim latior fieri interpretatio, ubi agitur de evitanda pœna privationis.

Sed quæro, pone, quod vasallus (f) minor 25. annis, non petierit hujusmodi renovationem investituræ intra tempus debitum, nunquid poterit petere (g) restitutionem in integrum adversus lapsum hujus termini, à lege præfixi? Resp. quod sic. Ita tenet gl. in d. §. præterea, si quis in verbo, Annis, & est communis opinio, ut attestat Brunus consil. feud. 100. nu. 1. & dicit Molin. in consuet. Paris. feud. §. 1. gl. 7. num. 2. quod ita tenent omnes.

Item quæro, an ex hac causa non petita renovationis investituræ, vasallus cadat ipso jure à feudo, an autem requiratur sententia (h) declaratoria? Resp. quod requiratur sententia. Ita tenet Paul. de Castr. consil. 84. nu. 3. lib. 2. Et dicit Curt. jun. consil. 242. nu. 11. quod ita tenent communiter Feudistæ. Hanc etiam opin. dicit esse magis communem Soc. jun. consil. 115. num. 22. lib. 2. Guid. Papæ, consil. 38. mem. 14. in fin. vide quoque dixi infra quest. 62.

Sed quid si vasallus intra debitum tempus petierit à domino renovationem investituræ, dominus autem (i) illam facere nolerit, nunquid hoc oberrat vasallo? Respond. quod non. Ita tenet gl. in c. 1. in gl. in fin. vers. Quid ergo, per quos fiat investitura, ubi plus dicit, quod forte dominus propter hoc privabitur proprietate feudi. Et hanc opin. quod dominus hoc casu privetur feudi proprietate, (k) omnes sequuntur, ut dicit Guid. Papæ decif. 168. nu. 2. Dicit etiam Jac. de feud. in verbo, Qui quidem investiti, post nu. 40. quod hæc est communis (l) conclusio: quæ tamen mihi videtur nimis rigorosa, tanto magis, cum pœna privationis, secundum communes regulas, non debeat imponi, nisi in casibus à jure expressis.

Item quid si forte vasallus intra dictum tempus anni, & diei non (m) possidet feudum, an si non petierit investituram, erit nihilominus feudo privandus? Resp. quod non. Ita determinat Guliel. de Arimia, in l. solemibus, C. de rei vend. quem

QUESTIO XLIX.

SUMMARIÀ.

EX CLARO.

- 1 Vasallus tenetur infra annum, & diem à morte domini petere revocationem investituræ.
- 2 Et quid in militibus vasallis.
- 3 Et an hoc tempus curvat à die scientiæ.
- 4 Et an curvat impuberi.
- 5 Et an minor adversus lapsum hujus termini possit petere restitutionem in integrum.
- 6 Et an requiratur sententia declaratoria.
- 7 Et quid si dominus investituram concedere noluert.
- 8 Et quid si vasallus eo tempore non possidebat feudum.
- 9 Et an vasallus possit purgare moram.
- 10 Et quid si dominus post annum, & mensem cepit vasallum ad solita servitia, an censetur illi remississe.

- 11 Et quid si dominus reliquerit plures hæredes an teneatur vasallus ab omnibus petere investituram.
- 12 Et an ille, qui prius habebat partem feudi, si aliam acquirat, teneatur pro ea novam investituram petere.
- 13 Et an juramentum fidelitatis possit præstari per procuratorem.

EX ADDITIONIBUS.

- 1 Quando investitura sit petenda in feudo novo.
- 2 Vasallus, si tribus vicibus ad accipiendum novam investituram citatus, si non venerit, dominus ipsum investire amplius non cogitur.
- 3 Investitura feudi veteris intra quod tempus petenda.
- 4 Militi vasallo ad petendam renovationem investituræ annus & mensis competit.
- 5 Ex quo tempore vasallo curvat tempus petende investituræ.
- 6 Et quando curvat pupillis.
- 7 Et quid, si dominus intra legitimum tempus investituræ vasallum non cogitur.
- 8 Et quid, si vasallus feudum non possideat.
- 9 An, & quatenus vasallus moram purgare queat.
- 10 Et quid, si dominus, post incursam caducitatem, ad servitia solita receperit.
- 11 Et quid, si dominus reliquerit plures hæredes, an teneatur vasallus ab omnibus investituram petere, remissive.
- 12 An, & quatenus juramentum fidelitatis per procuratorem præstari possit, remissive.

Mortuo domino tenetur vasallus intra annum, & diem à morte ipsius domini petere ab ejus successore (a) renovationem investituræ, & debitum fidelitatis juramentum exhibere, alias privatur (b) feudo. Itemque si domino supersite vasallus moriatur, tenetur ejus filius intra dictum tempus idem facere, alias cadit à feudo. Text. est expressus, in c. 1. in princ. qua sue. pri. causa benef. ann. & est communis conclusio, ut dicit Curt. jun. de feud. in 4. parte in 23. caus. amiff. feud. Que tamen non servatur in hoc Ducatu Mediolani, ut ibi. Ratio autem hujus conclusionis est secundum communiter Scribentes, ut dicit Curt. ibi: quia petere investituram, est signum devotionis, & reverentiæ, quam vasallus domino debet. Ego vero alia ratione dicebam illud fuisse introductum, quia scilicet virtus juramenti non transit ad hæredes, neque egreditur personam jurantis, ideo hæc renovatio juramenti, & recognitionis sui necessaria, ad hoc, ut specialius, & magis efficaciter ex proprio juramento filius domino obligaretur. Nam licet vasallus mortuus juraliter fidelitatem pro se, & successibus suis, adhuc esse necessaria renovatio juramenti fidelitatis. Et ita tenent communiter Canon. ut dicit Curt. jun. in d. 4. parte, 24. causa privationis, vers. Secundo extendit. Sic etiam respectu successoris in directo domino, nisi specialiter præstetur juramentum domino, & ejus successoribus, non obligatur vasallus successori, nisi renovetur juramentum. Bene verum est, quod si juramentum fuisset præstitum domino, & successoribus, non esset necessaria renovatio juramenti: sed bene esset renovanda investitura in signum recognitionis, ut scilicet vasallus agnoscat illum in domino, & ille illum suum vasallum. Ratio autem, cur præfixum sit tempus anni, & diei: non autem majus, nec minus tempus, nulla potest (judicio meo) melior assignari, quam quia ita moribus receptum est.

Intellige tamen illud, quod dictum est de termino anni, & diei, quia locum habet solummodo in privatis vasallis. Milites (c) autem vasalli habent annum, & mensem. Text. est expressus in cap. 1. quod tempore miles. Et ita concludunt omnes Scribentes, ut dicit Curt. in d. 23. causa vers. Tertio limitanda. Et dicit Alvar. in d. c. 1. post nu. 7. vers. Oppo. cum gl. 4. quod ita tenent Doctores communiter omnes. Scias etiam quod hoc tempus (d) non incipit currere, nisi à die scientiæ probabilis. Ita tenet gl. in d. c. 3. in gl. 2. quod tempore miles, quam omnes sequuntur, ut dicit Molin. in consuet. Paris. feud. §. 1. gl. 7. nu. 4. & sic ille annus à principio est utilis, & post scientiam continuus. Adicit etiam Molin. quod non currat, nisi à die hereditatis aditæ, sed hoc gl. illa non dicit, neque credo, quod sit verum, licet multi hoc teneant, maxime si esse mus in feudo, quod agnatus, vel etiam filius possit habere, etiam si non esset hæres vasalli último loco defuncti, propterea ego dicem, hunc annum, & diem esse computandum à die, quo vasallus adeptus est possessionem ipsius rei feudalis, & probabiliter servit, vel scire potuit ipsam rem esse feudalem: & nisi hæc duo concurrerint, facile eum excusarem ab amissione feudi, ob non petitam investituram.

Item scias, quod hoc tempus non currat impuberi (e) text. est in c. si minori, secundum communem intellectu, si de feudo defuncti, &c. & sic requiritur, quod vasallus sit major 14. an. Sed quid in femina, nunquid hoc tempus illi currere incipiat statim post pubertatem & sic post 12. annum? Resp. quod non: sed solum post 14. annum, sicut in masculo. Ita dicit Bald. in c. Imperialem, §. præterea si quis, nu. 2. de prohib. feud. alien. per Erid. cujus opin. sequuntur ceteri Sciliteses, ut ait Jac. de feud. in verbo, Qui quidem investiti, nu. 43. Debet enim latior fieri interpretatio, ubi agitur de evitanda pœna privationis.

Sed quæro, pone, quod vasallus (f) minor 25. annis, non petierit hujusmodi renovationem investituræ intra tempus debitum, nunquid poterit petere (g) restitutionem in integrum adversus lapsum hujus termini, à lege præfixi? Resp. quod sic. Ita tenet gl. in d. §. præterea, si quis in verbo, Annis, & est communis opinio, ut attestat Brunus consil. feud. 100. nu. 1. & dicit Molin. in consuet. Paris. feud. §. 1. gl. 7. num. 2. quod ita tenent omnes.

Item quæro, an ex hac causa non petita renovationis investituræ, vasallus cadat ipso jure à feudo, an autem requiratur sententia (h) declaratoria? Resp. quod requiratur sententia. Ita tenet Paul. de Castr. consil. 84. nu. 3. lib. 2. Et dicit Curt. jun. consil. 242. nu. 11. quod ita tenent communiter Feudistæ. Hanc etiam opin. dicit esse magis communem Soc. jun. consil. 115. num. 22. lib. 2. Guid. Papæ, consil. 38. mem. 14. in fin. vide quoque dixi infra quest. 62.

Sed quid si vasallus intra debitum tempus petierit à domino renovationem investituræ, dominus autem (i) illam facere nolerit, nunquid hoc oberrat vasallo? Respond. quod non. Ita tenet gl. in c. 1. in gl. in fin. vers. Quid ergo, per quos fiat investitura, ubi plus dicit, quod forte dominus propter hoc privabitur proprietate feudi. Et hanc opin. quod dominus hoc casu privetur feudi proprietate, (k) omnes sequuntur, ut dicit Guid. Papæ decif. 168. nu. 2. Dicit etiam Jac. de feud. in verbo, Qui quidem investiti, post nu. 40. quod hæc est communis (l) conclusio: quæ tamen mihi videtur nimis rigorosa, tanto magis, cum pœna privationis, secundum communes regulas, non debeat imponi, nisi in casibus à jure expressis.

Item quid si forte vasallus intra dictum tempus anni, & diei non (m) possidet feudum, an si non petierit investituram, erit nihilominus feudo privandus? Resp. quod non. Ita determinat Guliel. de Arimia, in l. solemibus, C. de rei vend. quem